

Науково-художній часопис

Вотговіштя

2011 рік, грудень, число 12 (74)

Із ювілеєм гарним восени!

Учителів майбутніх учителів вітаємо з нагоди визначної події — ювілею від дня народження та 25-річчя трудової діяльності в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

Людмила Володимирівна Новаківська народилася 30 листопада 1961 року в мальовничому селі Іваньки, Маньківського району на Черкащині.

Невситиму радість пізнання навколишнього світу, любов до людей, до рідної домівки прищеплювала своїй доньці мама — Зінаїда Кирилівна, людина багатогранна й залюблена в книжки. Працюючи бібліотекарем, мати сама багато читала, знала, вивчала напам'ять і дбала, щоб і діти любили рідне слово.

Закінчивши середню школу, Людмила Володимирівна навчалася у престижному класичному вузі — Одеському державному університеті, на філологічному факультеті.

Після закінчення університету працювала учителем української мови та літератури в с. Крачківка, в ЗОШ №5 нашого міста. Викладацьку й наукову діяльність в Уманському педінституті розпочала з 1986 року на кафедрі російської та української мов. Тут Людмила Новаківська робить перші спроби в науці, виступає з цікавими доповідями про результати наукових розвідок.

У 1995 році вона вступає до аспірантури при Інституті педагогіки АПН України, закінчивши яку, успішно захистила кандидатську дисертацію.

Далі продовжила працювати на кафедрі української літератури та українознавства, читаючи курс дитячої літератури.

Людмила Володимирівна органічно поєднує педагогічну працю з науковою діяльністю, активно виступає на конференціях різних рангів, науково — методичних семінарах. Серед відомих наукових досліджень — навчальний посібник «Подвижницька діяльність Олени Пчілки на ниві українського просвітництва», монографія «Берегиня роду і нації». Вона є автором навчально — методичних комплексів з дитячої літератури для студентів дошкільного факультету, факультетів початкової освіти та української філології.

Усі наукові розвідки Людмили Новаківської присвячені особливостям сприймання учнями дитячої літератури, психології школяра, формуванню внутрішнього світу дитини засобами художньої літератури. Як наслідок науково-методичної діяльності — вчене звання доцента (2003 рік).

Працюючи зі студентами, Людмила Володимирівна дбає про те, аби якісно підготувати їх до роботи в дошкільних та загальноосвітніх закладах. Щоб засобами дитячої літератури майбутні педагоги усіяли сприяли формуванню у дітей національної картини світу з властивими їй ознаками культури, типовими образами, асоціаціями, з цілком конкретними формулами добра і зла. Оскільки у дитини, орієнтованої на цілісну картину світу, швидше формується відчуття рідної мови як мови культури, в контексті якої вона виховується.

Тільки зв'язок із своєю землею, своїм родом, правда і добро відкривають людині справжню стежку до істини. Людмила Володимирівна усе своє життя виконує ці святі заповіді — і як педагог, і як людина.

Працюючи в університеті, Л.В.Новаківська тривалий час виконувала обов'язки заступника декана з педагогічної практики факультету української філології, завідувача кафедри української літератури та українознавства. Колеги цінують її професіоналізм, відподалність, чіткість у роботі.

Серед відзнак сумлінної праці ювілярки — грамоти Уманської міської ради, Міністерства освіти й науки України.

Людмила Новаківська людина надзвичайно домашня, сімейна, вона є втіленням жіночності. Справи дітей, онука, чоловіка для неї найважливіші. Вона зразкова господиня, дбайлива й любляча дружина, мати, бабуся, вдячна дочка.

Та попри все, любов до книжки, до педагогічної праці, наукової діяльності, не покидають Л.В. Новаківську й сьогодні. Робота зі студентами приносить їй радість. Уже 25 років вона присвячує шляхетній праці в ім'я найсвятішого на землі — навчанню і вихованню учителів. Свій світлий розум, професійний хист і талант Людмила Новаківська сповна віддає освіті.

Щиро зичимо Вам, вельмишановна Людмילו Володимирівно, міцного здоров'я, щастя і добробуту, оптимізму та творчої наснаги.

Нехай зоря Вашої долі горить яскраво і негасимо, а джерело здоров'я і краси, сили та бадьорості дзвенить кришталево чисто багато-багато літ.

Від імені колективу кафедри української літератури та українознавства — Любов Пархета.

Акросонет вітальний

*Вітаєм щиро Вас, пані Людмילו,
Із ювілеєм гарним восени.
Та й зичимо, щоб врожаєм рясним,
А ще й багатим, щедрим, любо-милим*

*Єй-єй щороку Вам росло-родило
Між святобуднів осени-весни,
Під сонцем літа, влюблено-ясним,
Аж до наступних ювілейних дивлень!*

*На кожному мить, на кожен день, на рік
І — на життя — що сонця, щозорі
Людської шани, гарної обнови,*

*Юначої снаги, палких бажань,
Добра. А ще, попри літа і жаль,
Огром Надії, Віри і Любови!*

Петро Поліщук

ЕКСПЕДИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Експедиція в долину Миколи Чудотворця (Пилипи)

Студенти філологічного факультету щойно повернулися з експедиції в село Коржовий Кут (Пилипи). Корж-Кут став відомим після того, як у граніті знайшли три відбитки людських ніг, які, за свідченнями жителів села, наділені чудодійними властивостями. Відвідати неймовірні сліди приїждять делегації з усієї країни, приїжджали також паломники з Польщі, Чехословаччини... Поряд із відбитками поставили каплицю, в якій

прочани моляться, залишають прохання у книзі (що завжди в каплиці) помолитися за них біля чудодійних слідів. Дехто вважає, що це сліди Божої Матері, дехто – що Миколи Чудотворця.

Ми збирали перекази мешканців Пилипів, про цілющі властивості цього місця. Чули розповіді про те, як дитина, яка зовсім не ходила, почала відчувати ноги, а потім (за 6 разом) і ходити.

похований поруч із могилою матері в Корж-Куті. У 1942 році його вивезли на примусові роботи в Німеччину. В Україну він повернувся за кілька років до смерті, якої не сподівався і яку зустрів в Києві. Він змушений був проживати в Англії, там організував власний бізнес (який вважав лише розвагою), основною ж справою життя вважав художню творчість. Він писав про Україну, для України, свято вірив у її велике майбутнє.

Над могилою письменника - розгорнута книга. Текст, який на правому аркуші прочитати уже не можна (стерся), але жителі села із певністю кажуть: «Там написано, що треба жити для України і треба за Україну боротися». Із надзвичайним теплом жителі розповідають про матір письменника, Оляну Барчук. Батько О.Де, теж письменник, таки повернувся з-за кордону до хворої дружини. За переказами, він майже не відходив від її ліжка, тримав за руку (відчувалося, що дуже любить). Доглядав її до смерті. Жителі пам'ятають його як

Одна із жительок, навпаки, запевняла, що ледве вилікувала ногу після того, як ступила у слід. Молоко по кілька днів не кисне, якщо корови пасуться в долині поблизу слідів, п'яні стають тверезими, рани загоюються, до людей повертається удача, а ми, з певністю можемо сказати лише про те, що зігрілися (погода була туманна і моросив дощ).

На сесії Черкаської обласної ради долину Миколи Чудотворця затвердили як новий природний заповідник Черкащини.

Студенти біля могили Олександера Де (Барчука)

Олександр Де (Барчук) – поет, прозаїк, драматург, художник, музикант, випускник Оксанинської ЗОШ,

надзвичайно працелюбного і розумного чоловіка, він ще кілька років залишався після смерті дружини в селі. Але за своє повернення мусив поплатися (знайшли із зашморгом на шийі в оксанинському садку, рукописи зникли).

У свій час О.Де приїжджав на зустріч із студентами філологічного факультету УДПУ. Тепер же тільки студенти можуть до нього приїхати. І ще, звичайно, залишилися його твори, з його болем і досвідом, з його мріями.

Василь СЕМЕНЧУК

Народна пісня як засіб вивчення образності українського фольклору

У процесі продуктивного розвитку мови виник і викристалізувався фольклор. Усна народна творчість протягом тисячоліть була чи не єдиним засобом узагальнення життєвого досвіду народу, втіленням народної мудрості, народного світогляду, народних ідеалів. У фольклорі знайшли відображення не лише естетичні й етичні ідеали народу, а й його історія, філософія, психологія, дидактика – тобто все, чим він жив, що хотів передати наступним поколінням. Навіть норми звичаєвого права, неписані закони фіксувалися в усній формі, запам'ятовувалися вибраними громадою людьми і за потреби відтворювалися у незмінному вигляді.

В даній статті ми хочемо звернути увагу на українську народну пісню як засіб художнього освоєння навколишньої дійсності, як засіб вивчення образності українського фольклору.

Образ – це суб'єктивний феномен, який виникає в результаті предметно-практичної, сенсорно-перцептивної, мисленнєвої діяльності, що становить цілісне інтегральне відображення дійсності, в якому водночас представлені основні перцептивні категорії (простір, рух, колір, форма, фактура тощо), це чуттєва форма психічного явища, яка містить в ідеальному плані просторову організацію та часову динаміку, це суб'єктивна картина світу чи його фрагментів, що включає самого суб'єкта, інших людей, просторове оточення і часову послідовність подій.

Одним з дієвих засобів для вивчення образності українського фольклору є народна пісня, де в повній мірі закладений фундамент художнього, образного типу світорозуміння.

У традиційній ліричній пісні образний паралелізм має стійко-символічний характер: перша паралель – символічна, її завжди супроводить друга, людська, паралель. Так, якщо в першій паралелі згадується біла лебідка і ясний сокіл, то в другій обов'язково будуть дівчина і хлопець, наречена і наречений.

Головний зміст народних пісень складають не відбиті в них події і факти, а виражені ними всілякі думки, відчуття і переживання. Цими особливостями змісту і призначення традиційних пісень обумовлені особливості їх композиційних форм (монолог, діалог, пісні-оповідання, пісні-описи, пісні схеми «описово-оповідна частина + монолог або діалог»), різні композиційні прийоми і принципи (образний паралелізм, поступове звуження образів тощо). Їх головне призначення не зображати, а виражати.

Цю ж роль в ліричних піснях виконують і різні стилістичні засоби (символи, епітети, порівняння, зменшувальні суфікси), і явища поетичного синтаксису (повтори, вигуки, риторичні питання і ін.). Вони, звичайно, мають і образотворче значення, але їх головна функція – емоційно-виразна.

Наприклад:

Мав я раз дівчиноньку чепуреньку,
Любу щибетушечку рум'явеньку.
Гей, гей, га, уха-ха,
Дівчино-рибчино молода.

Конкретизації вираженого змісту, виділенню якоїсь якості предмету і повідомлення про нього в самому кінці вірша служить в народних піснях і постпозитивне вживання прикметників, тобто постановка їх не перед іменниками, до яких вони відносяться, а після них. Наприклад:

Що на морі Чорному,
На камені біленькому,
Там стояла темниця кам'яная.

Взаємозв'язок між композицією і поетичним стилем в пісенній народній творчості настільки тісний, що одне і те ж явище одночасно може входити і в композицію, і в поетичний стиль. Це, наприклад, відноситься до паралелізму і звертань, які можуть виступати і як прийоми поетичного синтаксису, і як засоби, принципи композиційної організації пісні.

Образна мова народних пісень – високорозвинена система художніх засобів, за допомогою яких розкривається зміст пісні. До них належать: паралелізми, епітети, порівняння, синонімія, гіпербола, символіка.

Паралелізм – співставлення (за аналогією) явищ природи та людського життя, одна з найважливіших стилістичних фігур в поезії фольклору. Частіше паралелізм складається з двох членів, кожен з них має однакову (або схожу) будову. Схожість буває синтаксична і образна, через це паралелізми бувають образними і синтаксичними. Але здебільшого обидві ці якості поєднуються:

1. Да зелен явор, зелен явор да на воду схилився.

Да на козака пригодонька, козак зажурився.

2. Да не хилися, явороньку, ти ще зелененький.

Да не журися, козаченьку, ти ще й молоденький.

Кожне з цих двох строф побудоване на паралелізмі «явор – козак». Це його образна основа. Вона втілюється однаковими синтаксичними засобами (пор. перший рядок з другим в кожній строфі, особливо в другій, де синтаксичні засоби абсолютно аналогічні). Це і становить синтаксичну основу паралелізму.

Паралелізм може обіймати одну строфу, тоді він називається нерозгорнутим. Розгорнутий паралелізм обіймає кілька строф, а іноді ціла пісня будується на паралелізмі:

Ой сивая зозуленька

Усі сади облітала,

Усі сади облітала,

В жодному не кувала.

Прилетіла у вишневі садок,

Там сіла, закувала,

Прилетіла у вишневі садок,

Там сіла, закувала.

«Ой саде ж мій, саде красний,

Чим я тобі не вгодила?

Чи я ж рано не кувала,

Чи ж росиці не струшала?»

Молоденька Марусенька

Усі двори обходила,

Усі двори обходила,

В жодному не плакала.

А як прийшла під батьків двір,

Там стала, заплакала,
А як прийшла під батьків двір,
Там стала, заплакала.
«Ой дворе ж мій, дворе,
Чим я тобі не вгодила?
Чи ж я рано не вставала,
Чи ж я тебе не змїтала?»

Епітет – художнє означення, слово-характеристика, яке уточнює чи посилює основне поняття. Для фольклору особливо властиві постійні епітети, які утворюють своєрідні «пари» із словами, при яких вони постійно вживаються. Наприклад: «козак молоденький», «коник вороненький», «синє море», «темна нічка» тощо.

Порівняння – прийом пояснення одного явища за допомогою іншого:

Як ми кохались, як голубів пара,

Тепер розійшлися, як чорная хмара.

Синонімія – вживання слів, близьких за значенням, з метою посилити враження. Зустрічаються навіть синонімічні ряди, особливо в думах:

На татарських полях

Та на козацьких шляхах

То ж не вовки-сіроманці

Квилять та проквиляють,

Не орли-чорнокрильці клекочуть...

Гіпербола – перебільшення дій, предметів, явищ. Широко застосовується в героїчних та сатиричних піснях, в баладах з метою возвеличення позитивних вчинків або висміювання негативних, та задля посилення враження.

Героїзація: Не вспів козак, та не вспів Нечай на коника власти,

Як став врагів, як став панків, як снопики класти!

Символіка – традиційні умовні поняття, засновані на явищах відносної схожості. Цілий ряд фольклорних символів набрав сталого значення і викликає цілком певні асоціації. Наприклад, зозуля у весільних піснях символізує наречену; калина – дівочу честь; сокіл в думах – козак; дощ, вітер, чорні хмари в ліриці символізують лихо, невдачу і нещастя.

Народнопісенний вірш ніколи не деламується, а тільки співається. Через це метрика вірша і композиція строфи щільно злиті з музичною ритмікою та формою. Рима та образна форма пісенних віршів безпосередньо на сам наспів не впираються, але паралельно з ним справляють емоційний вплив на слухачів і виконавців. Народна пісня звучить повноцінно тільки в єдності тексту і наспіву, лише у виконанні виразні засоби слова і музики досягають максимального впливу.

Чекаю я щодня що мить...

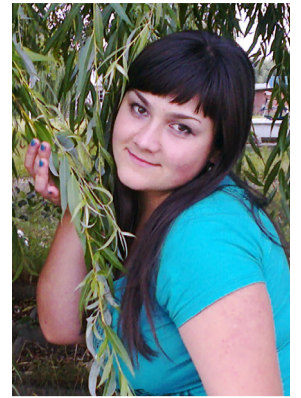
Увійти у спогади і заблудитись...

П. Г. Тичина

■
І знову осінь, знову я одна,
Та не моя у тім вина.
Огортає осіння печаль,
І знову від'їжджаю в даль...
Немає поруч рідних,
Їх голосів привітних...
Я просто одинока,
І ще ця осінь жовтобока
Навіює сум і сльози..
Ще недовго — і будуть морози...
У моїй душі мороз оселився,
Проганяла — марно — залишився...

■
Увійти у спогади і заблудитись,
Увійти й навіки залишитись,
Я поринаю у них з головою,
І нічого не вдію з собою.
Мене затягує і зове,
Минуле й дитинство золоте,
Я забула, що вже не дитина,
Але приходять знову днина,
Де бігаю я босими ногами,
І нестерпно так горнись до мами.
Чекаю я щодня що мить,
Та лише серденько щемить.

Тетянка
МАСНЮК

Кохання нема

Запізніла осінь, як мої думки,
Солодкого літа останні ковтки.
Дихає паром змарніла земля,
Не дихає серце — кохання нема.

...тремтить на світанні з барвінку вінок.

Половіє житом нескошене поле
Половіє житом нескошене поле
І тремтить на світанні з барвінку вінок.
Задивляється в небо незрошена доля
І запрошує верби в духмяний танок.

Хочу так прихилитись до земного клену,
Обійнять пелюстки вже зів'ялих квіток,
І знайти у житті найбуйнішу, зелену,
Вірну стежку, де тихий ставок.

І купатися там із проміннями ночі,
І легіти у вись, де любові душа.
Та не знаю, чи будуть ті мрії пророчі
Яскравіші од зір. Половіють жита.

Яблука в саду

У тебе у садку яблука дощем упали,
Одне скотилось пагорбом у мій садок.
З тобою ми від правди не тікали,
Але заріс уже до тебе той місток.

А яблука все падали по двоє,
З дощем зливались і з бурхливим сном.
А ми все згадували як колись обоє
Гуляли садом, що виднівся за вікном.

І знову вдома. Яблука доспіли.
І так нещадно падають в жалючу кропиву.
А миз тобою так і не зуміли
Знайти ті яблука, що впали на траву.

Не зарікайся

Алмазна пелюстка зронила на скроні
той дивний пучок твоїх мрій
І ти їх зловив на долоні
й сказав, що мені одній

Подаруєш це небо і зорі,
Подаруєш морський прибіл
Подаруєш пейзаж у творі,
Подаруєш букет надій.

Але зарікатись не варто,
бо закони міняє життя,
помилятися можеш часто,
та нема вже назад вороття.

Анастасія ПОДБИТОВА А зірка наша тихо догора.

***

О серденько, чого мене тривожить?
Любов пройшла, а ти усе болиш.
О серденько, чого від долі хочеш?
В самотності, прошу, її залиш.

Мій місяцю, чого незмінно сяєш?
Для чого спогадом печеш моє життя?
Мій місяцю, яку зорю кохаш?
Неси її на крилах, мов дитя.

Глибокий ставе, ти давно все знаєш.
Скажи, чого бентежить той дзвінок?
Глибокий ставе, вірність поважаш?
А я плету із неї мрій вінок.

Свята душа, невже його шукаєш?
Чого від погляду всередині щемить?
Свята душа, прости його благаєш?
А я не вмю зрадників цінити!

***

А зірка наша тихо догора.
Не помічаєш, як вона згасає.
Куди ж ти дивишся? Рятуй, поки жива.
Невже не бачиш, як вона кохає?

А зірка плаче, просить, щоб спіткнувсь,
Її не чуєш, мовчки десь блукаєш.
І я благаю: швидше б схаменувсь,
А ти мовчанкою смертельною вбиваєш.

І розумію: сил моїх нема.
Зоря благає, а нести несила.
Пробач, що зірку не спасла,
Розчарувалась, і тому впустила!

Стор. 4

- виготовлення макетів обкладинок та палітурок;
- палітурні роботи книг, наукових робіт, канцелярських документів;
- підготовка до друку і видання книжкової продукції;
- виготовлення ескізів та друк візитних карток, запрошень, вітальних листівок, буклетів тощо;